VELKÁ DOBRODRUŽSTVÍ

Za Karlem Čapkem, pohádkovým zámkem a na vyhlídku do Chyše

GPS souřadnice: 50.1048906, 13.2488881

Praktické informace

Délka trasy: 4 km

Obtížnost: Lehká trasa pro děti od 5 let. Je krátká a je na ní jeden kopeček, ale ten lze vynechat. Klasická kola i kočárky tentokrát nechte doma, lesem projedou jen ty terénní. Pejskům se výlet líbit bude.

Vzdálenost od Prahy a jak se tam dostat: Nejrychleji se do Chyše dostanete, když se vydáte po D6 na Karlovy Vary a pak odbočíte na sjezdu 51 na Chyši. Přibližně 120 km zvládnete za hodinu a půl.

Parkování: Zaparkujtete vůz na Žižkově náměstí – za den zaplatíte 50 Kč.

Možnost občerstvení: Zámecký pivovar Chyše – doporučujeme.

WC: Při prohlídce na zámku nebo při návštěvě pivovaru.

Zámek Chyše

Otevírací doba:

duben + říjen: soboty, neděle a svátky 10.00–17.00

květen, červen a září: úterý–neděle 10.00–17.00

červenec a srpen: úterý–neděle 10.00–17.30

Vstupné:

základní: 220 Kč / snížené (studenti, senioři od 65 let, ZTP): 170 Kč / děti 6–15 let: 100 Kč / rodinné (2 dospělí + max. 3 děti): 540 Kč

Nejbližší další výlet agentury Velká dobrodružství: Nečtiny, Manětín, Rabštejn nad Střelou, Štědrá, Bochov, Valeč, Kralovice, Kožlany atd.

Trasu pro vás prošla Lucie Nachtigallová.

Popis výletu - Legenda pro rodiče

Milí cestovatelé,

vydejte se s námi do malebného městečka zvaného Chyše, kde na vás čeká dobrodružství plné historie, zajímavých příběhů i krásných výhledů. Projdeme se po Žižkově náměstí, objevíme nádherně opravený zámek, ve kterém pobýval spisovatel Karel Čapek, a nahlédneme do zámeckého pivovaru s více než čtyři sta let dlouhou tradicí vaření piva. Navštívíme bývalý karmelitánský klášter i dva historické kostely, které pamatují dávné časy. Cestou zapátráme po stopách židovské historie, objevíme místo, kde stávala synagoga, a dozvíme se, proč z ní dnes zůstaly jen nepatrné pozůstatky. Ukážeme vám také místa, kde se natáčela pohádka *Záhada strašidelného zámku.* A možná potkáte i zámeckého pána.

Výlet s tajenkou vznikl s podporou a pomocí Destinační společnosti Postřelí, a je tedy pro všechny zdarma. ☺

Dopis dětem

Ahoj, holky a kluci, dnešní trasa výletu městem je kraťoučká, tak pak ještě vyšplháme na vyhlídku nad městem, kde nás čeká nejen nádherný pohled do krajiny, ale také tajemný skalní reliéf ukrytý mezi stromy. Ale koho kopečky děsí, může stoupáníčko vynechat. Stejně jako k našim ostatním výletům jste i k tomuto dostali originální mapu s vyznačenou trasou. Pokud půjdete správnou cestou, budete se pozorně rozhlížet, číst správné texty a poslouchat, co říkají rodiče, jistě splníte všechny dnešní úkoly. Umíte-li už psát, doplňte podle uhodnutých slov tajenku a pečlivě ji uschovejte.

Mapa výletu

Doplňovačka

Městečko **Chyše** leží asi 35 kilometrů jižně od Karlových Varů poblíž řeky Střely. Přesněji v oblasti, které se říká Postřelí. Přestože má dnes jen kolem 500 obyvatel, jeho historie sahá hluboko do středověku. První písemná zmínka pochází už z roku 1169**,** kdy zde stálo opevněné sídlo chránící obchodní cestu vedoucí západními Čechami. V 15. století získala Chyše městská práva, a postupně se tak stala významným centrem okolního kraje.

Zaparkujeme před COOPem na **Žižkově náměstí**, které je srdcem města už po mnoho staletí. Právě tady se vždycky odehrávalo to nejdůležitější. Konaly se zde trhy, slavnosti i různá veřejná shromáždění. Sjížděli se sem obchodníci z okolí a prodávali obilí, dobytek, látky nebo výrobky místních řemeslníků.

Nyní je náměstí rozděleno silnicí, ale i tak si můžete představit, jak bylo kdysi velké. Historici se domnívají, že bylo od začátku navrženo tak, aby se sem vešly velké výroční trhy. Dříve bývalo mnohem zastavěnější. Po druhé světové válce však byly některé historické domy zbořeny, a proto dnes rynek působí otevřeněji než v minulosti. Přesto je některým stavením více než 150 let. Tipnete si, která to jsou?

Najděte růžový domeček na straně, kde stojí COOP, a vypátrejte na něm letopočet.

Sečtěte poslední dvě číslice.

1. Napište slovy výslednou číslici.

Na náměstí stojí také radnice z roku 1833, která dodnes slouží původnímu účelu. Už téměř dvě stě let se zde rozhoduje, jak se bude město rozvíjet. Budovu městského úřadu poznáte podle toho, že v ní sídlí pošta. K radnici vás však nepotáhneme. Museli byste přes silnici. Podíváme se tím směrem až na konci výletu, kdy budeme hledat synagogu.

Uprostřed náměstí najděte historickou kašnu, která byla kdysi hlavním zdrojem pitné vody. Což znamenalo, že se u ní lidé každý den scházeli. Vypátrejte na ní zvíře. Zařvěte jako ono. Tryskat vodu z tlamiček u toho nemusíte. ☺

Kousek od kašny stojí naučná tabule. Prohlédněte si dobře fotografie. Proč? Jsou na nich všechny památky, které dnes navštívíme. U každého fota je název a popisek. Vyhledejte mezi názvy jméno známého spisovatele.

2. Opište jeho křestní jméno.

Na náměstí ještě zkuste vypátrat kříž. Kdopak na něm visí? Jakou má socha barvu?

A která písmena má muž nad hlavou? Věděl by někdo, co znamenají?

INRI jsou čtyři písmena, která můžeme vidět na mnoha křížích nad hlavou Ježíše Krista. Jsou to začáteční písmena latinského nápisu „Iesus Nazarenus, Rex Iudaeorum“, což znamená „Ježíš Nazaretský, král židovský“.

Podle Bible nechal tato slova umístit na kříž římský místodržitel Pilát Pontský. Měla vysvětlovat, z jakého důvodu byl Ježíš odsouzen. Obvinili ho, že se chtěl chopit moci nad územím, kde byli pány Římané… Křesťané však vnímají tento nápis jinak. Jako připomínku, že Ježíš je pro ně králem, i když neměl korunu ani palác.

Ježíš za svého života v Chyši nikdy nebyl, nejspíš se tedy přímo nepodílel na jejím největším rozkvětu. I když byl původní profesí tesař, takže se dá předpokládat, že by ruku k dílu uměl přiložit. ☺

Nepřímo ale Chyši prospěl určitě. Bez přízně vyšších duchovních se totiž většinou nezdaří skoro nic. Natož nějaký rozkvět. Město ho zažilo za šlechtických rodů Gutštejnů, Michnů z Vacínova a později Lažanských. Každý z nich zde zanechal výraznou stopu – od přestavby zámku přes budování kostelů až po založení kláštera.

Dominantou Chyše je však hlavně **zámek**. Tak se na něj jdeme podívat. Kříž nechte za zády a vydejte se ke lví bráně.

Zámek stojí na místě původního středověkého hradu. Ten zde byl vybudován už ve 12. století, aby chránil důležitou obchodní cestu vedoucí západními Čechami, jak už jsme si říkali. Během staletí prošel mnoha přestavbami. Z gotického hradu se stal renesanční zámek, později byl upraven v barokním stylu a v polovině 19. století získal romantickou novogotickou podobu. Tu si ponechal i po rekonstrukci. Což znamená dodnes.

K zámku přicházíme kolem čtyř kamenných soch, které původně zdobily most přes městský příkop u vstupu do městečka. Teprve ve druhé polovině 20. století byly kvůli špatnému stavu přeneseny do zámeckého parku. Asi je tu menší pravděpodobnost, že na někoho spadnou, a jsou tu lépe chráněny například před bičováním větry, slunečním žárem a tak dále. Počasí je vpravdě barbarské, směle a beze studu ničí i kulturní památky. Proč mu jen nedokážeme poručit, aby to nedělalo? Myslíte, že je mezi vámi někdo, kdo to jednou dokáže?

Poznáte který „kluk" z kamene je který? Napovíme, že jde o svatého Josefa, svatého Vojtěcha, svatého Šebestiána a svatého Jana Nepomuckého.

Je to snadné: Nepomuk vždy drží v ruce kříž, Josefa doprovází dítě, Vojtěch vypadá tak trochu jako Mikuláš a Šebestián je prošpikován šípy jako svíčková špekem před pečením. ☺

Podívejte se na spodní část šatu Jana Nepomuckého. Je spojen šesti předměty, kterými se obvykle oblečení spojuje.

3. Jak se nazývá předmět?

Máte ho na sobě někdy i vy? Určitě ano! Pátrejte po těle i v paměti!

Se zámkem je neodmyslitelně spojen Karel Čapek. V roce 1917 sem nastoupil jako vychovatel třináctiletého Prokopa IV. Lažanského. Strávil tu několik měsíců, které výrazně ovlivnily jeho budoucí tvorbu.

Příjmením Prokop později „pokřtil" hlavního hrdinu slavného románu *Krakatit.* Rodné jméno mu kupodivu nedal žádné. Takže dodnes nikdo neví, jestli byl Ing. Prokop Venca, Karel nebo třeba Jáchym.

Jaké jméno byste mu dali vy?

Pobyt v Chyši se promítl také do povídek *Na zámku* a *Modrá chryzantéma.* Tudíž není divu, že v sídle sídlí stálá expozice věnovaná Karlu Čapkovi a v jedné z místností je zařízen pokoj připomínající dobu mistrova pobytu.

Víte vy vůbec aspoň trochu víc, kdo tento muž byl?

Karel Čapek (1890 až 1938) patří mezi nejvýznamnější české spisovatele. Psal pohádky, romány, divadelní hry i novinové články. Dodnes patří k nejčtenějším českým autorům. Děti znají hlavně jeho knížky *Dášeňka čili život štěněte* nebo *Devatero pohádek.*Také pro svět vymyslel slovo *robot*. Poprvé se objevilo v jeho divadelní hře R. U. R.

Vzpomenete si na některou z jeho *Devatera pohádek*?

Začneme za vás: *Pošťácká pohádka, Loupežnická pohádka, Vodnická pohádka, Ptačí pohádka, ...*

O princezně Solimánské je asi nejznámější pohádka z této knihy. Vznikl podle ní filmový hit *Lotrando a Zubejda* (1997).

Až budeme brouzdat parkem, můžeme si jednu z písniček z této pohádky zazpívat.

Nám se stalo něco překrásného,

nám se stalo něco divného,

našla dívka kluka nešťastného,

zamilovala se do něho.

Jim se stalo něco překrásného,

jim se stalo něco divného,

našla dívka kluka nešťastného,

zamilovala se do něho.

Ale zpátky k zámku.

Po druhé světové válce rodina Lažanských o zámek přišla. (A jako všechno, co patří všem, a tak vlastně nikomu, začalo sídlo postupně chátrat.) Po revoluci nebyl zámeček vrácen původním majitelům, ale nabídnut k prodeji. Vladimír Lažanský,

který je vzdáleným příbuzným , se rozhodl rodinné sídlo zachránit. S manželkou Marcelou si vzali velký úvěr a v roce 1996 zámek koupili. Díky jejich práci se podařilo opravit nejen zámek, ale i pivovar. Dnes si je může prohlédnout každý návštěvník.

Udělali tady neuvěřitelný kus práce, a pokud budete mít štěstí, na pana Lažanského v zámku nebo v parku narazíte. Je to nesmírně činorodý, chytrý a milý pán. My měli to štěstí s ním kousek výletu s tajenkou projít. Byl to zážitek! O historii zámku i městu ví snad všechno!

Na zámek je nejhezčí pohled, pokud se od soch vydáte doleva. Mrkněte, nafoťte a vraťte se. Právě odsud totiž vede pěšina do parku. A ten si nesmíte nechat ujít.

Věděli jste, že se zámek Chyše proměnil v pohádkový Strašperk? V roce 2025 si ho filmaři České televize vybrali jako dějiště štědrovečerní pohádky *Záhada strašidelného zámku.* V báchorce si zahráli například Oskar Hes, Sofie Anna Švehlíková, Jiří Mádl, Tomáš Maštalír, Jana Plodková,Jaromír Dulava nebo Pavel Kříž. Režisérem byl Ivo Macharáček.

Pokud zaplujete dovnitř, při prohlídce zjistíte, že nejcennější místností zámku je hlavní sál s nádhernou stropní malbou z roku 1699. Jejím autorem je významný český barokní malíř Petr Brandl, jehož díla dnes visí v nejznámějších galeriích a kostelech. A stojí víc než majlant. Jen málokterý český zámek se může pochlubit originálním Brandlovým dílem přímo na stropě! Návštěvu doporučujeme!

Samozřejmě rovněž doporučujeme, abyste si stropní malbu vyzkoušeli také doma. V obýváku by se jistě vyjímala, a pokud je někdo z rodiny kreativně aspoň trochu zdatný, může mít jednou nedozírnou hodnotu! :)

Podívejte se na největší zámeckou věž a zkuste najít rodový erb Lažanských. Co vám připomíná? My mysleli, že to je kružítko. Chyba lávky! Touto věcí bychom nenarýsovali ani boudu pro psa.

Tento zvláštní symbol se jmenuje korbel a používal se už ve středověku. Nejde o korbel na pití, ale o část loukoťového kola. Přesněji o jeho výseč, tedy výkrojek. Jako když porcujete pizzu… (Až kolem vás pojede nějaký starý kočár, nezapomeňte se mu podívat na kola. Hned pochopíte, proč korbel vypadá, jak vypadá.)

Nad štítem je hraběcí koruna, která připomíná, že Lažanští patřili mezi české hraběcí rody. Erb byl pro šlechtu něco jako dnešní rodinné logo. Poznalo se podle něj, komu patří zámek, pečeť nebo prapor.

Podél zámku projděte do parku. Patří k nejkrásnějším krajinářským parkům v západních Čechách. Rozkládá se na ploše přibližně devíti hektarů a jeho dnešní podoba vznikla v 19. století za pobytu rodu Lažanských. Zeleň je upravena v anglickém stylu, což znamená, že nepůsobí jako vypulírovaná zahrada, na které se s nůžkami, motyčkami a sekačkou denně potí týmy zahradníků. Spíše připomíná přirozenou krajinu s loukami, skupinami stromů, potokem a jezírkem. Architekti pečlivě navrhli také dlouhé průhledy, díky nimž se zámek mezi stromy objevuje jako na obraze a z každého místa vypadá trochu jinak.

Nejstarším obyvatelem parku je mohutná lípa velkolistá. Kolik jí je? Prý téměř 400 let. Rostou zde také převislý buk, červenolisté buky, javory, metasekvoje, smuteční vrba u jezírka i řada okrasných keřů a rododendronů. Některé stromy pamatují dobu, kdy se po parku procházel spisovatel Karel Čapek. Park je volně přístupný a patří k nejhezčím částem zámeckého areálu.

K zámku se váže jedna strašidelná pověst.

Alchymie je spojena se zámkem Chyše od dob renesance, kdy na něj dohlížela rodina Lobkoviců. Jak tenkrát bývalo zvykem, vydal se jednoho krásného dne bratr majitele panství do Prahy na zkušenou. Nějaký čas sloužil u dvora císaře Rudolfa II., kde s alchymií přicházel do styku na každém kroku. Baňky a pokusy mu doslova učarovaly, a tak se nakonec rozhodl pozvat jednoho z místních mágů na zámek Chyše.

Vaření lektvarů samozřejmě přilákalo pozornost knížecí neteře. Nebylo divu, již předtím holdovala všemožným elixírům a nebála se jakýkoli nový vyzkoušet na vlastní kůži. Až jednoho dne pozřela nesmrtelný lektvar… Netušila, co to způsobí. Od těch časů je její duše navždy odsouzena bloudit chodbami zámku. (Což musí být podle našeho názoru náramně únavné.) Má to ovšem výhodu: Každý, kdo přijde s nekalými úmysly, se zlou se potáže. (Takže při prohlídce pozor na myšlenky na nějaké vylomeniny!)

Vyprávět by o tom mohl podvodník, který se vydával za někoho jiného ve chvíli, kdy se dokončovala renovace místního

pivovaru. Za to, že se chtěl neprávem obohatit, zažil během svého několikatýdenního pobytu neuvěřitelné věci, které ho nakonec vyděsily natolik, že vzal nohy na ramena. Nic si nevzal a utekl.

Vyjdeme z parku a vydáme se k pivovaru. Za lví branou proto zatočíme doleva.

Pivovarnictví má v Chyši velmi dlouhou tradici. První **panský pivovar** tady byl založen už v roce 1580. Tehdy bylo běžné, že si šlechtická panství vařila vlastní pivo nejen pro sebe, ale také pro obyvatele okolních vesnic. Starý pivovar však časem přestal vyhovovat, a proto nechali Lažanští v letech 1839 až 1841 postavit nový, modernější. Ten stojí dodnes.

V 19. století dokázal uvařit až 14 000 hektolitrů piva ročně. Konkurence velkých pivovarů z Plzně a okolí však byla stále silnější, takže… V roce 1932 bylo vaření piva ukončeno. Budova pak desítky let chátrala a sloužila k úplně jiným účelům.

Nový život dostal pivovar až po roce 1996, kdy jej koupili již zmínění manželé Vladimír a Marcela Lažanští. Po náročné rekonstrukci se v roce 2006 podařilo výrobu piva obnovit. Po 74 letech se tak v Chyši znovu rozvoněly slad a chmel. Ano, pivovar navázal na více než čtyři století starou tradici.

Dnes se zde vaří několik druhů nepasterovaného piva pod značkou Prokop. Pivovar nabízí exkurze s ochutnávkou. Součástí návštěvy je prohlídka historických prostor a možnost ochutnat tradiční chyšské pivo vařené podle staročeských receptur. Při prohlídce návštěvníci uvidí varnu, spilku, ležácké sklepy i moderní technologii. Děti nejvíce zaujmou obrovské nerezové tanky a hluboké sklepy, kde pivo dozrává při nízké teplotě. Dospělí mohou na závěr prohlídky pivo ochutnat přímo z ležáckých tanků. V roce 2016 byl pivovar vyhlášen nejoblíbenějším minipivovarem v České republice.

Když se podíváte na budovu pivovaru, také na ní objevíte erb Lažanských. Je doplněn o zdobné iniciály L. L., které připomínají Leopolda Lažanského, někdejšího majitele panství.

4.Jak se nazývá předmět nad korbelem?

Obejdeme pivovar tak, že ho máme po pravé ruce. Vyhlížíme **kostel Jména Panny Marie**.

Cestou pátrejte po červené cedulce se třemi sovičkami. Máte?

A také po zahrádce s vodníkem. Tomu by se tady před stovkami let jistě líbilo! Někdejší tvrz totiž měla kolem sebe vodní příkop. V tom by se to hastrmánkovi válelo!

Vidíte v zahrádce s vodním mužíkem ještě nějaké jiné pohádkové postavy? My objevili jeho vodnické dvojče, trpaslíčky, pejsky, kočičku a také sovičky. Jak jste na tom vy?

Kostel stojí nedaleko zámku. Původně byl součástí kláštera obutých karmelitánů. Aktuálně slouží každou neděli místním věřícím a postupně je opravován. Jeho historie začala roku 1672, kdy hrabě Jan Norbert z Martinic pozval do Chyše karmelitány a nechal jim vybudovat klášter i nový kostel. Stavba byla dokončena kolem roku 1682 a kostel se stal duchovním centrem celého kraje.

Interiér svatostánku je zařízen v barokním stylu. Největší pozornost tady kdysi poutal hlavní oltář s obrazem *Panna Marie uděluje škapulíř sv. Šimonu Štokovi.* Z bezpečnostních a restaurátorských důvodů však musel být přestěhován. Dnes je součástí expozice muzea církevního umění v Plzni. My si ho ale umíme představit, že? Je to prostě další veledílo Petra Brandla. Kdo je objednal a zaplatil? Kdo jiný než svobodný pán Jiří Karel Václava Michna z Vacínova s chotí Annou Ludmilou.

Joj, to baroko! Působí na city lidí bohatou výzdobou, světlem i barvami. Kam oko padne, tam zdobené oltáře, sochy světců i jemná štuková výzdoba. Zde poněkud v rekonstrukci, ale jednou to bude nádhera!

Roku 1785 byl klášter na příkaz císaře Josefa II. zrušen. Panovník tehdy nechal uzavřít stovky klášterů, které se nevěnovaly vyučování nebo péči o nemocné. Mniši museli Chyši opustit a klášterní budovy získaly nové využití. Kostel však přežil a stal se farním.

Nyní obcházíme celou budovu **bývalého kláštera obutých karmelitánů**.

Řád vznikl už ve 12. století v Palestině na hoře Karmel, podle které získal své jméno. Odtud se postupně rozšířil do celé Evropy.

Jak jsme už jsme si říkali, do Chyše přišli karmelitáni v 17. století na pozvání šlechtického rodu Martiniců. Vybudovali zde klášter, který se stal nejen místem modliteb, ale také centrem vzdělanosti. Mniši opisovali knihy, vyučovali mladé řeholníky, pečovali o knihovnu a pomáhali obyvatelům širokého okolí. V Chyši působili více než 100 let.

Klášter tehdy tvořil uzavřený areál s rajským dvorem uprostřed. (Rajský se dvoru říkalo podle ráje, který známe z vyprávění o Adamovi a Evě. Což napovídá, že měl podobu krásné zahrady s hojností květů a ovoce. Samozřejmě bez hadů…) Právě zde řeholníci trávili čas rozjímáním a odpočinkem. Součástí byly také hospodářské budovy, zahrady a ovocné sady.

Po zrušení kláštera v roce 1785 se jeho využití několikrát změnilo. Budovy sloužily jako škola, byty, sklady i kanceláře. Díky tomu se areál dochoval až do dnešních dnů, kdy klášter patří městu a díky místnímu okrašlovacímu spolku se tam konají několikrát ročně strašidelné i další tematické prohlídky. Památka by ale potřebovala opravu, jak sami vidíte, a proto ho město nabízí k prodeji zájemci s ušlechtilými úmysly. Nechcete si koupit klášter?

Když se podíváte na budovu kláštera kritickým okem, možná vás překvapí její jednoduchost. Karmelitáni totiž dávali přednost skromnosti před okázalostí. Jejich život měl být především službou Bohu, nikoli předváděním bohatství.

Vás ale asi nejvíc zajímá, proč se karmelitánům v Chyši říkalo obutí karmelitáni.

Původně existoval pouze jeden karmelitánský řád, který vznikl ve 12. století. V 16. století však přišla velká reforma, kterou vedli svatá Terezie z Ávily a svatý Jan od Kříže. Chtěli se vrátit k ještě přísnějšímu a prostšímu způsobu života, s větším důrazem na modlitbu a chudobu. I začali na znamení chudoby nosit jen jednoduché sandály nebo chodili úplně bosi. Odtud vznikl název ***bosí karmelitáni****.*

Z karmelitánů, kteří o reformu nestáli, se tak logicky stali obutí karmelitáni. Rozdíl ovšem nebyl v botkách, ale v tom, jak přísně chtěli žít podle řeholních pravidel. Sandály byly jen symbolem tohoto rozhodnutí.

Kdo rád chodí bos? Prý je to moc zdravé, ale naše nožky úpí, protože jsou náramně rozmazlené. Odvážní se mohou pokusit jít kousek bosky. Povinné je to pro Terezky a Honzíky. (Za tu reformu! :))

Mineme jednu kašnu nalevo, pak sejdeme na hlavní silnici, odbočíme doleva a vyhlížíme další kašnu. Za ní už vede křížová cesta ke krásnému kostelu na kopci. Než dojdeme k fontáně, můžeme se zamyslet, co nám připomíná název Chyše. Je odvozen ze staročeského slova *chyšě*, které označovalo chatrč, dům nebo domek. Tak jednoduché to je. ☺

Na druhé kašně najděte letopočet. Sečtěte všechny jeho číslice a zkuste hádat, který člen výpravy je svým věkem této číslici nejblíže.

Kdo se trefí nejlépe, nemusí obíhat kašnu. Kdo prohraje, musí fontánku oběhnout hned dvakrát. I maminka a tatínek! I babička a dědeček! I tetička a strýček! A jestli se tatínkovi nebude chtít, bude obíhat i s maminkou v náručí! ☺

Mineme velkou kamennou kouli na plotě napravo a míříme k soše panenky Marie.

Tak jako na mnoha jiných sochách stojí i zde Panna Maria na zeměkouli a pod jejíma nohama se plazí had. Vidíte ho? Najdete jeho ocásek?

Had je symbolem zla, hříchu a pokušení. V Bibli svedl první lidi –Adama a Evu – aby neposlechli Boha a pojedli jablko poznání. Když je na soše had pod Mariinýma nohama, neznamená to, že by mu chtěla nějak závažně ublížit. Znamená to, že dobro vítězí nad zlem a že zlo nemá poslední slovo.

Vidíte, jak Mařenka šlape plazovi na hlavičku?

5. Jak se nazývá třetí prst zleva na její noze?

Před námi se zvedánávrší Špičák, kterému se říká také Špicberk. Jeho dominantou je kostel s křížovou cestou, ale dalo jméno také chyšskému rodákovi Šimonu Vokáčovi z Chyše a Špicberku, který byl už jako pražský měšťan popraven s dalšími českými pány v roce 1621 na pražském Staroměstském náměstí.

K**řížová cesta ke kostelu** byla vystavěna roku 1863. Tvořilo ji čtrnáct kamenných zastavení připomínajících poslední cestu Ježíše Krista na Golgotu. Po druhé světové válce byla část zastavení poškozena nebo dokonce odstraněna. Přesto se část cesty s kamennými zastávkami dochovala a připomíná někdejší podobu tohoto poutního místa.

Spočítejte, kolik kamenných zastavení se dochovalo.

Přibližně uprostřed křížové cesty stojí **kaple svaté Anny** z roku 1784. Je starší než samotná křížová cesta, která byla vybudována až o 80 let později. Právě proto byla později přirozeně začleněna mezi jednotlivá zastavení.

Najděte na kapličce sochu svatého Václava. Jakého dravce má v erbu?

Kvapíme dál až k soše Nepomuka. Můžeme si u toho vyprávět o Aničkách. Je tu nějaká s námi?

Znáte nějakou pohádku, ve které se vyskytuje postava jménem Anna? Kdo si vzpomene?

Jednou z nejznámějších je princezna Anna z populární animované pohádky *Ledové království*. V tomto příběhu se vydává hledat sestru Elsu, která svými ledovými kouzly nechtěně uvrhla království Arendelle do věčné zimy.

Anička je také jednou z postav v pohádce *Tajemství staré bambitky.*

A co pohádka *Anička s lískovými oříšky?* Málem bychom na ni zapomněli! Postava Anče se objevuje také v seriálu *Krkonošské pohádky*.

Jak se jmenoval líný zchudlý statkář, který na čeládku pokřikoval:

Himl hergot donrvetr krucajs element! Anče, Kubo, hajnej, sem! Nestát, nekoukat, dělat!?

Je to tak strašné jméno, že ho ani do tajenky dát nemůžeme. Každý by to napsal špatně. I my! ☺

Svatá Anna je podle křesťanské tradice matkou Panny Marie, tedy babičkou Ježíše Krista. Její příběh, ba ani příběh jejího manžela svatého Jáchyma, Bible nevypráví. Přesto ho známe. Zachovaly nám ho zejména takzvané apokryfní spisy.

Došli jsme až k soše Jana Nepomuckého. Nechybí mu kromě hvězdiček nad hlavou ještě něco jiného? Vzpomeňte si, co jste hledali na jeho oděvu u zámku?

Před námi stojí **kostel Povýšení svatého Kříže**. Název připomíná nalezení kříže, na kterém byl podle křesťanské tradice ukřižován Ježíš Kristus.

Chrám je opravený ze všech stran. Kromě té čelní, na kterou se díváte. S opravou se začalo zboku a zezadu a než se dostalo na průčelí, vyschly prý tehdy dary z Německa… Už před lety. Škoda, byl by to krásný kostel!

I tak můžeme na jeho zdech zapátrat po dalším Janu Nepomuckém, dvouocasém lvovi, kamenné orlici nebo velkém královském jablku.

Uvnitř svatostánku se dochovalo zajímavé vybavení, kostel je ale uzavřený a můžeme ho tak obdivovat pouze zvenčí.

Jakmile nabijete duchovní baterky, zamiřte za sochu Nepomuka. Čeká nás velké rozhodnutí: Buď se nyní vydáte stejnou cestou zpátky na náměstí, ze kterého si ještě uděláte odbočku k synagoze, nebo s námi vyrazíte na krásnou vyhlídku. Odbočka k výšince vede asi 700 metrů po silnici, pak nás čeká stoupání, vyhlídka a stejná cesta zpět. A potom už šupito presto rovnou na náměstí, jak to ukazuje naše mapička.

Ať se rozhodnete tak či tak, sejdeme se na rynku a společně se půjdeme podívat na synagogu.

Poslední písmenko do tajenky vyluštíme ovšem už nyní.

Jak se jmenuje ulice, kterou vede křížová cesta?

6. Doplňte: Na ……

ALTERNATIVNÍ PRODLOUŽENÍ VÝLETU K VYHLÍDCE:

Scházíme ulicí, která nás směrem doprava odvede k hlavní silnici. Tu překročíme a po pěšině sejdeme ke křížku.

Vyhledáme žlutou turistickou značku, která nás po silnici odvede směrem doleva až pod kopec.

Pod vrškem stojí křížek s obrázkem svatého Prokopa.

Hurá do kopce! Po žluté! Žlutá je barva naše, jak by řekli Vontové z knížek Jaroslava Foglara! Ti tady ostatně možná byli. Na vrcholu kopce nedaleko vyhlídky jsme totiž objevili obrázek jinanu dvoulaločného, znaku Foglarových Uctívačů ginga. Najdete ho také?

Nad údolím říčky Střely se asi 1 km východně od Chyše na vrcholu skalnatého vršku schovává **Schillerova vyhlídka**. Od silnice k ní vede žlutá turistická cesta, která se klikatí prudkým svahem porostlým pokroucenými duby, borovicemi a břízami.

Ze skal je výhled do údolí Střely a na městečko Chyše.Vyhlídku vybudoval v roce 1902 místní okrašlovací spolek. Bývalo to oblíbené výletní místo.

Je zde také skála s reliéfem. Objevíte ji nalevo těsně před vyhlídkou. Nápis připomíná Dr. Franze Brehma (1861 až 1941), chyšského rodáka, poslance Českého zemského sněmu a starostu Chyše. Letopočty patrně připomínají, že byl v letech 1902 až 1932 předsedou spolku Arbeiter Unterstützungs Verein, který sloužil k ochraně pracujících před výpadkem výdělku, například při úrazu či nemoci. Takže pojišťovák… :)

Až si všechno prohlédnete a dosytosti se pokocháte, vraťte se k silnici. Odvede vás až k ulici Husí plácek, ze které vede pěšinka k ubytování Chata Chyše a pak až k rybníčku. Odbočíme k němu pěšinou mezi domy čp. 111 a 112.

Kousek za ním dojdeme do míst, kde až do 20. století stávala **židovská synagoga**.

Nebo to vemte pohodlnější cestou po silnici, jak ukazuje naše mapka.

Zde se náš výlet spojí s těmi, co na vyhlídku nešli a na náměstí docapkali bez výstupu. A z rynku je sem odvedla ulice od radnice.

Synagoga byla postavena roku 1848 v klasicistním slohu na místě starší dřevěné synagogy z 18. století. Zajímavé je, že se neusadila na běžném pozemku, ale přímo na mohutné baště středověkého městského opevnění. Stavitelé tak využili staré hradby jako pevný základ nové budovy.

Je to trochu poznat i nyní Vidíte to?

V přízemí synagogy sídlila až do roku 1870 židovská škola. Děti se zde učily nejen číst, psát a počítat, ale také hebrejštinu a židovské náboženství. Horní patro sloužilo jako modlitební sál. U synagogy se rozkládalo malé ghetto. Tvořilo je jen několik domů kolem společného dvora. S náměstím bylo spojeno pouze úzkou uličkou. V blízkosti města byly také dva židovské hřbitovy.

Na přelomu 19. a 20. století žilo v Chyši jen několik desítek židovských obyvatel. Mnozí se odstěhovali do větších měst, kde našli lepší práci. Před druhou světovou válkou zde zůstaly už jen čtyři rodiny. Synagoga přestala sloužit bohoslužbám v roce 1938. Kupodivu nebyla za války zničena. Po roce 1945 však zůstala opuštěná, postupně chátrala a v roce 1976 bylo její horní patro z bezpečnostních důvodů strženo. Spodní část byla zasypána a dnes stavbu připomíná už jen nenápadné torzo.

Vrátíme se na náměstí. Jsme v cíli!

Vyluštěno! Copak to na vás kouká z tajenky za jméno? Přidejte k němu příjmení Lažanský.

Tento pán, který žil v letech 1904 až 1969, byl synem hraběte Vladimíra Ferdinanda Lažanského, majitele chyšského zámku. Jak jsme si již vyprávěli, když mu bylo třináct let, rodiče pro něj hledali domácího učitele. Tím se v roce 1917 stal mladý Karel Čapek, který právě dokončil studia a hledal první zaměstnání.

Po smrti otce v roce 1925 převzal tento muž správu chyšského panství. Rodina však o zámek po druhé světové válce přišla a on musel Chyši v roce 1946 opustit.

V roce 1929 uskutečnil plavbu kolem světa. Podnikl ji na parníku Resolute a na cestě, během které navštívil 25 zemí, strávil čtyři měsíce. Jeho manželka byla průkopnice letectví. I proto měli u zdejšího zámku vlastní letiště a hangár.

V 50. letech 19. století se manželé usadili v Africe a tam v rhodéské metropoli (dnes Harare v Zimbabwe) v roce 1969 Prokop zemřel.

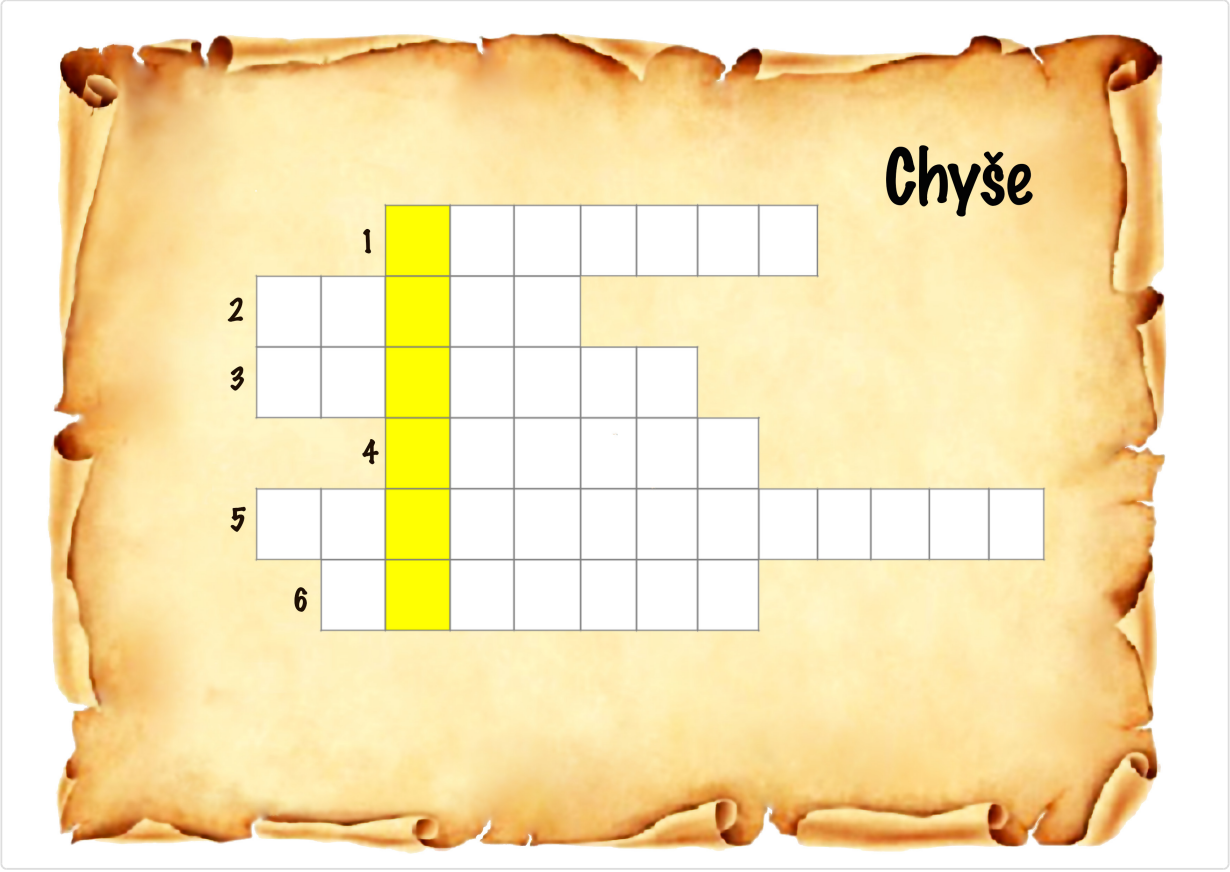
Máme hotovo. Procházka i osvěta jsou u konce. Doufáme, že se vám dnešní výlet líbil, a děkujeme, že jste si s námi zahráli. Také děkujeme Destinační společnosti Postřelí, že nám výlet pomohla vymyslet a nabídla ho všem výletníkům ke stažení zdarma.

Přejeme šťastnou cestu domů a těšíme se zase někdy na našich tajenkových trasách na viděnou! ☺

V textu byly použity mimo jiné texty z webů www.kudyznudy.cz, www.pohadkozem.cz, https://www.mestochyse.cz, http://chyse.com/, https://www.pamatkyaprirodakarlovarska.cz/ https://karlovyvarycard.cz.

Otázky k tajence

1. **Napište slovy výslednou číslici.**
2. **Opište křestní jméno.**
3. **Jak se nazývá předmět?**
4. **Jak se nazývá předmět nad korbelem?**
5. **Jak se nazývá třetí prst zleva na její noze?**
6. **Doplňte: Na ……**

A co můžete vyhrát?

Tajenku posílejte na e-mail **veldo@veldo.cz**. Můžete ji také poslat ve zprávě na náš Facebook "Velká dobrodružství". Každý měsíc vylosujeme jednoho z výletníků, kterému pošleme našeho **Lumpardíka z podhradí**. Vždy připojte celé jméno, adresu a také kód výletu.

Výlet stažen z www.veldo.cz | © Velká dobrodružství

Vytvořeno: 13.11.2026 16:38